

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Досліджено основні методичні підходи для оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств. Здійснено їх систематизацію. Надано характеристику найбільшим групам методів оцінки конкурентоспроможності підприємства. Узагальнено класифікацію методів оцінювання конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, оцінка конкурентоспроможності, рівень конкурентоспроможності, ефективність функціонування.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Abstract . The main methodological approaches for assessing the level of competitiveness of enterprises are studied. Their systematization is carried out. The characteristics of the largest groups of methods for assessing the competitiveness of the enterprise are given. The classification of methods for assessing the competitiveness of the enterprise is generalized.

Keywords: competition, competitiveness, competitiveness assessment, level of competitiveness, efficiency of functioning.

Функціонування будь якого підприємства залежить від ефективності його діяльності, а саме від здатності відповідати вимогам ринку та задоволення споживчого попиту. Ці чинники є базовими показниками, що визначають рівень конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Сьогоднішня економіка визначає конкретні вимоги до підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств – оперативне реагування на зміну господарської ситуації з метою підтримки стійкого розвитку, зміцнення фінансової стійкості, постійне вдосконалення внутрішніх бізнес-процесів відповідно до зміни кон'юнктури ринку [1]. Усе це зумовлює необхідність відповідного оцінювання рівня конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Оцінка рівня конкурентоспроможності підприємств становить складну багатофакторну задачу, яка повинна зводитися до виявлення найбільш вагомих числових показників (система показників) конкурентоспроможності та їх наступного інтегрування.

Мета роботи полягає в систематизації методичних підходів до оцінки рівня конкурентоспроможності підприємств.

Конкурентоспроможність виступає індикатором росту та розвитку будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки. Управління конкурентоспроможністю допомагає забезпечити ефективне ведення господарської діяльності та сформувати стійкі конкурентні переваги у довгостроковій перспективі [2]. Однак, ефективне управління вимагає відповідного та детального оцінювання рівня конкурентоспроможності господарського суб'єкта .

Така діагностика дозволяє визначити ефективність діяльності суб'єкта господарювання, його фінансово-господарський стан у порівнянні із іншими аналогічними підприємствами; сформувати перспективи подальшого розвитку на основі сформованих управлінських завдань та прийнятих управлінських рішень; можливість досягнення стратегічних цілей та завдань на основі розроблених заходів розвитку конкурентних переваг та адаптації підприємства до вимог ринку. [3].

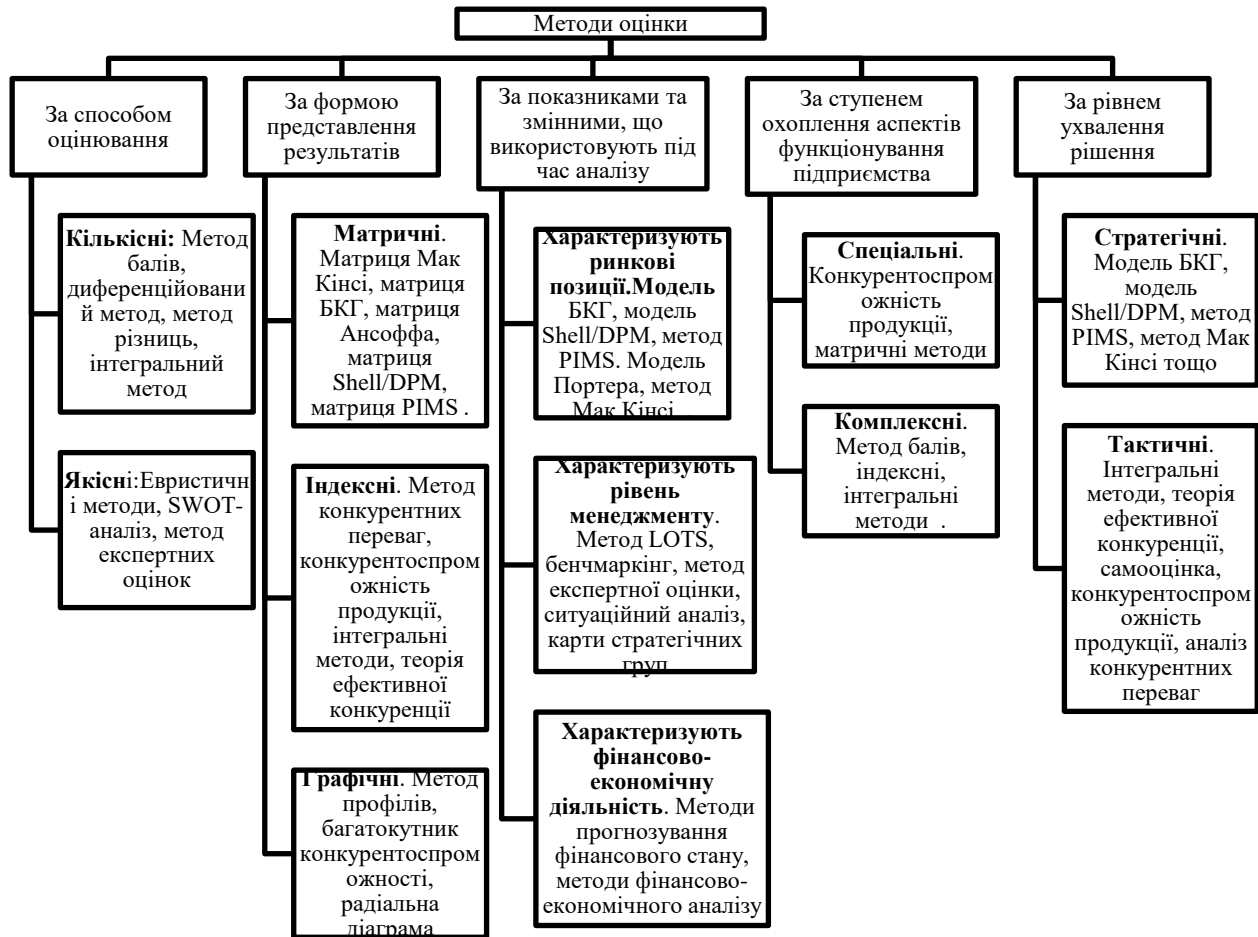
Оцінка конкурентоспроможності – це, перш за все, оцінка здатності отримати перевагу над цільовим конкурентом (або стандартом конкуренції) [4]. Вона повинна базуватися на комплексному, багатовимірному підході і враховувати як внутрішнє, так і зовнішнє середовище, рівень фінансової стійкості підприємства і реальне становище підприємств конкурентів [5].

Проведення оцінки конкурентоспроможності підприємства необхідно з метою:

- розробки заходів щодо підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання і, як наслідок, підвищення рівня конкурентоспроможності;
- активізації інноваційної і інвестиційної діяльності;
- визначення партнерів для подальшої спільної діяльності;

- розробка стратегії виходу на нові ринки збуту [6].

На сьогодні існує багато різних систем аналізу й оцінки конкурентоспроможності підприємств. Їх дослідження та класифікація дає змогу виявити переваги та недоліки таких систем і відокремити сфери застосування окремих систем оцінки. Класифікація методики діагностики та оцінки конкурентоспроможності підприємств подана на Рис.1.

Рис.1 – Класифікація методів оцінки конкурентоспроможності підприємств (складено автором на основі [5-8])

Сучасна економіка має велику кількість методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, установлює відокремлення груп методів поряд із їх загальною систематизацією. Існує від п'яти до дев'яти таких груп [1, 6-7]. Головними методами оцінки конкурентоспроможності підприємства є:

1. Методи, засновані на аналізі порівняльних переваг. Є найбільш поширеними і простими у розрахунках, хоч і мають певні недоліки. Вони майже не відображають взаємодію виробника продукції з ринком та унеможливають адекватну оцінку конкурентних позицій підприємств.

2. Методи, що базуються на теорії рівноваги підприємства й галузі. Дають змогу якісно оцінювати конкурентоспроможність на рівні галузей різних країн. Однак більшою мірою об'єктивно відображають тільки зовнішні умови роботи, майже не характеризують здатність підприємств до адаптації.

3. Методи, побудовані на основі теорії ефективної конкуренції. Відображають глибокий аналіз внутрішнього стану підприємства та можливість порівняння із середньогалузевими показниками. Проте існують складнощі пов'язані з узагальненням результатів аналізу (отримання інтегральної оцінки) та великим обсягом розрахунків, що не дозволяє оцінити динаміку факторів, що впливають на рівень конкурентоспроможності господарського суб'єкта.

4. Методи, засновані на теорії якості товару. Надають детальний аналіз якості виготовленої продукції, характеризуються значною увагою до споживачів. Однак, при використанні даних методів не враховується ефективність виробничо-збутової діяльності підприємства; відбувається ідентифікація конкурентоспроможності продукції та підприємства; переважно використовується для виробників одного виду продукції.

5. Матричні методи. Забезпечують можливість дослідження розвитку конкуренції в динаміці. Недоліками є концентрація уваги лише на одній стратегії та обмеженість кількості характеристик, що використовуються для оцінювання конкурентоспроможності підприємств.

6. Інтегральний метод. Дозволяє отримати однозначні оцінки конкурентних позицій виробника, хоч і є досить простим і наочним. Однак, даний метод не дає можливості для глибокого аналізу й виявлення резервів підвищення рівня конкурентоспроможності та не враховує галузеві особливості. Існує обмеженість використання для підприємств зі значною номенклатурою товарів.

7. Методи, засновані на теорії мультиплікаторів. Дають можливість оцінити велику кількість показників підприємства. Проте вони є доволі громіздкими. Отримані результати вважаються об'єктивними лише для нетривалого проміжку часу.

8. Методи визначення позиції в конкуренції з погляду стратегічного потенціалу підприємств. Значною перевагою є аналіз окремих елементів потенціалу підприємства. Однак, існує складність інформаційного забезпечення розрахунків, трудомісткий алгоритм, оцінка лише внутрішніх чинників без дослідження впливу зовнішнього середовища.

9. Методи, засновані на порівнянні з еталоном. Є наочними і комплексними при порівнянні. Проте, до складу досліджуваних факторів не включають показники, що характеризують силу й напрям впливу зовнішнього середовища.

Отже, на сьогодні відсутня єдина загальноприйнята методика аналізу та оцінки рівня конкурентоспроможності підприємств, а тому існує можливість різносторонньо охарактеризувати діяльність підприємства залежно від поставленої мети дослідження. Наведені методи до оцінки рівня конкурентоспроможності господарських суб'єктів є достатньо різноманітними та містять як певні переваги, так і недоліки. Головними методами оцінки є ті, що базуються на життєвому циклу товару, частці ринку, теорії ефективної конкуренції, конкурентній перевазі, оцінці конкурентоспроможності продукції тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Осипов В. М. Оцінка конкурентоспроможності виноробного підприємства як інструмент управління його розвитком / В. М. Осипов, Л. А. Некрасова // Економіка і прогнозування. - 2019. - № 1. - С. 109-127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2019_1_8.

2. Гуменюк В. С. Підходи до визначення сутності конкурентоспроможності підприємства [Текст] / В. С. Гуменюк // Матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми менеджменту», Київ, 19 жовтня 2018 р. – Київ : Нац. авіац. ун-т, 2018. – С. 183-186.

3. Котенко С. І. Проблеми оцінки конкурентоспроможності підприємств як індикатора стратегічного розвитку / С. І. Котенко, Г. О. Швіндіна // Проблеми економіки. - 2018. - № 3. - С. 104-112. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2018_3_15.

4. Савченко С. М. Критичний аналіз наявного методичного інструментарію оцінювання конкурентоспроможності підприємств. Економіка та держава. 2020. № 7. С. 79–84. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.7.79

5. Дашко І. М. Дослідження основних методів оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств. Економіка та держава. 2020. № 5. С. 108–110. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.108

6. Соколова Л. В. Сучасні методи та моделі оцінки конкурентоспроможності підприємств / В. В. Соколовач, В. В. Алексін // Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах: тези I міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28-29 трав. 2020 р.). м. Харків, 2020. Т. 2. С. 366-368.

7. Ткаченко А.М., Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства / Е.О.Колесник, А.М. Ткаченко // Науковий вісник Полтавського університету Економіки та торгівлі. Серія «Економічні науки». - 2019. - №4. – С. 14-20.

Гуменюк Вікторія Сергіївна – аспірант кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: viktoria.hymenyuk@gmail.com

Viktoriia S. Humeniuk – graduate student of the Department of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : viktoria.hymenyuk@gmail.com